

Стратегија развоја образовања

Понуђена Стратегија је документ нормативно-правног карактера и по томе је доста слична ранијим реформама образовања које је покретала држава ради унапређивања образовно-васпитног система. То је кровни документ са амбицијом да буде свеобухватан, али кров не помаже много, ако зграда није на добром темељу. Раније реформе су у педагошким круговима критиковане као реформе „одозго“ које су давале правну основу за регулисање система, а запостављале школу као основни елемент система и процесе у њој. Нису се бавиле школом и образовно-васпитном праксом. Чини се да и ова стратегија понавља грешке ранијих реформи које су углавном биле неуспешне. У њој је изостала анализа постојећег стања, а од ње треба да се полази, није ни назначено шта је у нашим школама добро, а шта није, а овога другог је било подоста. Питање које треба поставити је: зашто у понуђеној стратегији нема аналитичког приказа како је остваривана и колико је остварена претходна стратегија него се само каже да су „створени предуслови за унапређивање квалитета образовно-васпитног процеса, да се промовише образовање усмерено на ученика и развој компетенција ученика, примена савремених/модерних метода и техника“? Нема одговора на питање колико је успела промоција и колико се променило стање у ученичком одељењу, односно колико су ученици активнији.

У каквом је стању образовно-васпитни процес у нас? И даље је доминантна педагогија поучавања. Убедљиво преовлађује предавачка метода у којој наставник предаје, а ученик слуша, записује и, повремено, на захтев наставника, репродукује. Наставник је активан и највећи део наставног времена потроши он, а ученик је пасиван. Наставни час се углавном схвата као преношење информација на којима инсистира наставни програм, а и уџбеник. Нема питања која провоцирају учениково размишљање. Настава је меморијско-репродуктивног карактера што не мотивише ученика на самостално размишљање пошто се вреднује једино усвојеност садржаја (памћење и репродукција). Нужна је промена: уместо усвајања информација – когнитивни развој ученика; уместо предавања – примена активних метода учења; уместо спољне – унутрашња мотивација; уместо вредновања памћења – вредновање размишљања. Циљ мора бити аутономија ученика.

Одлучивање у образовању у протеклом периоду је било централистичко: Министар је смењивао и оне директоре које су ценили и прихватили и школски колектив, и ученици и ђачки родитељи, постављао је директоре, а и наставнике по „партијској линији“. Одлуке су често доношене без претходног дијалога и без неопходне стручне расправе.

Потпуно је нејасна констатација из Стратегије да се „вредновање и даље врши кроз самовредновање наставника што би значило да наставници вреднују сами себе, а стварно наставници оцењују ученике по два пута у полугодишту класичним „пропитивањем, а не вредновањем укупне активности. Није речено у чему се састоји спољашње вредновање школа, а чињеница је да имамо хиперпродукцију вуковаца која се не темељи на квалитету знања. У међународним ПИСА истраживањима наше образовање се доста ниско котира .

У Стратегији се констатује да је „у средњим стручним школама све више програма наставе и учења који су засновани на стандардима квалификација“ што није поткрепљено никаквим подацима. У образовању треба остваривати два интереса: један је интерес друштва да образовање служи тржишној утакмици, а други је интерес ученика да развија своје природне потенцијале. Ти интереси се често не подударују па је у њима неопходно наћи неку равнотежу. Законом о дуалном образовању који се односи на средње стручне школе дата су превелика права компанијама да

диктирају какав ће бити садржај програма у школама које су укључене у дуални процес. Прихваћени програми неких стручних школа то недвосмислено потврђују. Ученик се спрема да служи машини, а запоставља се шира општа и стручна основа. Кад се промени технологија, а честа промена је карактеристика времена садашњег, тај ученик се „не уклапа“ у нове захтеве. Треба водити рачуна о томе да знања која стиче ученик треба да буду трансферног карактера. У садашњој ситуацији њему је затворен пут за напредовање у пирамиди образовног система. Било би занимљиво да нам се дају подаци колико је ученика са завршеним средњим стручним школама уписано на факултете. Постоји оправдана бојазан да овакво схватање ученичких квалификација и компетенција озбиљно угрожава јавно прокламовани циљ да је образовање једнако доступно свима. Неповољно је то што се компетенцијски приступ посматра мање педагошки, а више као врста притиска привредних структура које постављају услове. Педагогија, како истиче Клаус Моленхауер, један од утемељивача критичко-еманципацијске концепције образовања, треба да се ослободи догматског баласта и да тежи ка аутономији, да самодређење буде циљ образовно-васпитног рада, да сврха педагогије буде пунолетство субјекта, што је други термин за аутономију.

Има се утисак да је Стратегија више оптимистички, а мање реалистичан документ.